

Воловодик Ірина Олександрівна
Студентка 1 курсу ОС «магістр» ННІОТ
Підлиська Мар'яна Йосифівна
Студентка 1 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку
Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Квасниця О.В.
Тернопільський національний економічний університет

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Місцеві бюджети в розвинутих країнах поповнюються переважно за рахунок податкових надходжень. Зокрема, у країнах — членах Європейського Союзу податкові надходження становлять близько 70%, у Швеції та Данії — понад 80%. Незважаючи на стабільне зростання податкових надходжень місцевих бюджетів, все ж незначною залишається частка надходжень від місцевих податків. У той час як місцеві податки утворюють близько 46% прибуткової бази місцевих органів влади в Німеччині, 48% — у Швейцарії, 38% — в Італії, 45% — в Австралії, 44% — в Норвегії, 35 % — в Японії, 66 % — у США, 37 % — у Великобританії [1]. В Україні частка місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів становить 7% основним чинником збільшення цієї частки є зростання надходжень єдиного податку. У зв'язку із цим виникає нагальна потреба реформування місцевих податків, щоб вони стали найвагомим джерелом доходів у місцевих бюджетах, якими вони є у розвинутих демократичних країнах.

Провідна роль у формуванні доходів бюджетних систем зарубіжних країн належить податкам. Вони використовуються державою як визначальний інструмент перерозподілу національного доходу і є основою дохідної бази в таких ланках фінансової системи, як державний бюджет і місцеві фінанси, а також як спеціальні урядові фонди. Центральні органи держави користуються найважливішими із загальнонаціональних міркувань податками, а за місцевою владою (муніципалітетами) закріплені менш значні податки, які водночас визначальні для формування місцевих бюджетів [2, с. 8].

Специфічною рисою сучасного розвитку бюджетних систем країн Європи стає зростання значущості місцевих бюджетів, які є важливою ланкою фінансових систем, що під впливом зростання обсягів діяльності, розширення та ускладнення управління національним господарством дедалі більшою мірою використовується з метою делегування органам місцевого самоврядування функцій регулювання суспільно-господарських процесів у регіонах, згладжування диспропорцій у розвитку їх економічної та соціальної інфраструктури тощо.

Так, наприклад, у Великобританії більша частина соціально-економічних послуг населенню надається на місцевому рівні і фінансується з місцевих бюджетів. Аналогічна картина спостерігається в Швеції, Нідерландах, Норвегії, Португалії. Бюджети розвинених країн виступають як гарант національних інтересів, зміцнення позицій держави на міжнародному ринку товарів, капіталів і послуг. Формування доходів місцевих бюджетів, утім, як і всіх ланок фінансових систем у зарубіжній практиці відбувається шляхом перерозподілу національного доходу за допомогою таких характерних для використання державою важелів, як податки, позики, емісія грошей.

В Європі існує ціла низка розвинутих держав, де місцеві бюджети наділені дуже високою фінансовою автономією, тобто практично не залежать або слабо залежать від бюджету центральної адміністрації. Це – Іспанія, Австрія, Швейцарія, Швеція. У названих країнах фінансова автономія місцевих бюджетів існує в інтервалі від 98% до 70% відповідно. У Франції, Фінляндії, Бельгії фінансова автономія місцевих бюджетів коливається від 70% до 55% [3]. Основу їх фінансової автономії становлять місцеві податки і місцеві надбавки до загальнодержавних податків. Автономія місцевих бюджетів у скандинавських країнах забезпечується в основному стягуванням прямих місцевих податків (майнового, або податку на успадковану нерухому власність). У Швеції прямі місцеві податки становлять майже 64,3% поточних доходів, у Норвегії – 55,2% [4, с. 66].

У деяких країнах Європи місцеві бюджети при формуванні своїх поточних доходів вирішальною мірою залежать від трансфертів із бюджету центральної адміністрації. Це – Італія, Ірландія, Португалія. Тут трансферти становлять відповідно від 80% до 60% поточних доходів. Така централізація бюджетних ресурсів є негативним явищем, оскільки фінансова залежність місцевих органів влади від центру зменшує потенційні можливості економічного розвитку регіонів.

За критерієм видів податкових доходів місцевих бюджетів країни Європи можна поділити на три групи:

- 1) країни з високим рівнем надходжень від податку на майно (Великобританія, Люксембург, Португалія, Ірландія, Нідерланди);
- 2) країни з високою питоною вагою прибуткового податку (країни Північної Європи);
- 3) країни зі змішаними доходами, що є комбінацією податків на майно, прибуткових податків, податків із продажу (країни Південної Європи: Кіпр, Іспанія, Бельгія, Італія) [5].

Чинні системи бюджетів у зарубіжних країнах можна згрупувати, як пропонує Б.А. Карпінський [6], у три основні моделі:

1. Модель системи бюджетів базується на повному розподілі окремих податків між різними адміністративними рівнями влади й на закріпленні їх за відповідними рівнями системи бюджетів у законодавчому порядку. Така модель частково характерна для США.

2. Модель пайового розподілу основних податків між різними адміністративними рівнями влади, що відображено в законодавчих актах, і відповідне закріплення цих часток за рівнями системи бюджетів. Подібна модель частково характерна для Німеччини.

3. Модель застосування спільної бази оподаткування різними рівнями влади. При цьому кожен рівень влади встановлює власну ставку на основі однієї бази оподаткування, а загальна ставка оподаткування є сумою відповідних податкових ставок різних рівнів влади. Така модель характерна для Швеції.

Спрямованість на ефективне використання та кінцевий результат – саме такий підхід використовують при плануванні бюджету економічно розвинені країни Європи.

Основною проблемою як місцевих так і публічних фінансів загалом в Україні залишається низький у порівнянні з європейськими країнами ВВП. Так, частка місцевих бюджетів у ВВП в Україні практично відповідає значенню цього показника в ряді країн ЄС (Італії, Польщі, Франції), проте в абсолютному вимірі набагато нижче. Зважаючи на це, та враховуючи досвід країн ЄС, де значну частину ВВП створює малий та середній бізнес, а також враховуючи те, що основу доходів місцевих бюджетів України складають єдиний податок, частка податку на доходи фізичних осіб та частка податку на прибуток підприємств, можна зробити висновки, що надалі заради розвитку місцевих фінансів Україні варто рухатися саме в напрямі підтримки малого та середнього бізнесу, активізації ділової активності загалом. Подальше дослідження місцевих фінансів варто розглядати в контексті внесення змін до Конституції щодо децентралізації, що очікуються в 2021 році та в контексті завершення реформи децентралізації.

Досвід деяких зарубіжних країн міг би стати дуже корисним для України, він свідчить про те, що в цих країнах відбулась податкова реформа та є вагомими результати у цій сфері. З метою розробки напрямів щодо удосконалення формування місцевих бюджетів в Україні потрібно вивчати і впроваджувати досвід зарубіжних країн.

Список використаних джерел:

1. Науменко А.М. Напрями підвищення дохідності місцевих бюджетів. Держава та регіони. 2009. №5 С.127-133.
2. Василик О. Д. Бюджетна система України : підручник / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. К. : Центр навч. л-ри, 2012. 544 с.
3. Зарубіжні концепції і практика децентралізації державного управління / Автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.04 / М.В. Харитончук; НАН України. Ін-т світ. економіки і міжнар. відносин. К., 2000.17 с.

4. Кузькін Є. Ю. Зарубіжний досвід фіскальної децентралізації: проблеми та шляхи розв'язання. Фінанси України. 2015. №12. С.63-72.

5. Туманская Ю. В. Анализ зарубежной практики формирования доходов местных бюджетов. Дайджест финансы. 2013. № 3. С. 48–51.

6. Карпінський Б. А., Герасименко О. В. Основи збалансованості фінансової системи держави. Фінанси України. 2003. № 1. С. 77–81.

Горецька Олеся Василівна

Студентка 1 курсу ОС «магістр» ННІОТ

Науковий керівник: к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія Мелих О.Ю.

Тернопільський національний економічний університет

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПЕНСІЙНИХ ВИПЛАТ У ВІТЧИЗНЯНУ ПЕНСІЙНУ СИСТЕМУ

В даний час у всіх країнах світу, які проводять відповідальну соціальну політику, здійснюється пошук ефективних моделей національних пенсійних систем. Необхідність перетворень інститутів пенсійного забезпечення в різних державах обумовлена факторами демографічного, а також макроекономічного характеру. В якості основної причини кризи системи державного пенсійного забезпечення прийнято розглядати швидке старіння населення розвинених країн. Якщо брати за приклад країни Західної Європи, то в більшості з них, спостерігається безперервне скорочення народжуваності, що здійснило вплив на чисельне співвідношення пенсіонерів і працюючих громадян. У ситуації, що склалася, розподільні пенсійні системи зіштовхнулися з проблемою забезпеченості державних пенсійних зобов'язань, що обумовлює необхідність реформування пенсійних систем.

В свою чергу, варто зазначити, що на сучасному етапі в країнах Євросоюзу відсутні єдині стандарти соціальної політики – кожна з країн зберігає власну національну компетенцію регулювання.